

การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานเชิงพุทธ

The Buddhism-Based Development of Working Efficiency

พระมหาฤทธิ รุ่งชัยวิฑูร¹

บทคัดย่อ

การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานเชิงพุทธ เป็นการทำให้ภาวะความสำเร็จของการทำงานให้ดีขึ้นตามแนวพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานขององค์การที่มุ่งพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพโดยรวมของหน่วยงาน ซึ่งตามแนวทางพระพุทธศาสนา ที่มีตั้งแต่การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารของ Koontz (1972) ที่ประกอบด้วย POSDC ส่วนด้านที่ 2 การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร ที่มุ่งเน้นพัฒนาในส่วนบุคคลโดยเฉพาะนั้น มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปฏิบัติมากมาย ได้แก่ อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมในการทำงานให้สำเร็จ สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมในการครองใจคน พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมในการปกครองคน ขวรวาสนธรรม 4 เป็นหลักธรรมสำหรับการครองเรือนและอธิษฐานธรรม เป็นธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม 7 ประการ ดังนั้น การพัฒนาการทำงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ต้องอาศัย “ความเก่ง” ที่ได้มาจากการมีความรู้ความชำนาญการมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ และ “ความดี” ที่ได้มาจากการมีคุณธรรมที่ได้มาจากการน้อมนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การทำงานมีการพัฒนาให้มีความมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ถ้าหากมีคนเก่งและดี มีหน่วยงานหรือองค์กรที่ดีแล้ว การประสบความสำเร็จจะเกิดขึ้นแก่คนๆ นั้น หรือองค์กรนั้นๆ อย่างแน่นอน

คำสำคัญ: การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน, เชิงพุทธ

Abstract

The Buddhism-Based Development of Working Efficiency is to make a better condition of working achievement according to Buddhist doctrines. It contains two aspects : 1) to develop the performance of the organization which aims at improving the overall performance

¹ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ที่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

of the agency, according to Buddhism, ranging from planning, organizing, staffing, directing, and controlling, in line with the administration of Koontz (1972) consisting POSDC, 2) Develop the performance of personnel that focuses on personal development in particular bringing the principles of Buddhism into practice: Iddhipada 4 are a principle for the success of working, Sangahavatthu 4 are the principle to occupy people's heart, Brahmavihara 4 are the principle to govern the people, Gharavasadhmma 4 are the principle for the householder, and Aparihaniyadhamma are 7 things leading never to decline but only to prosperity; conditions of welfare; so the development of work to be more effective is to rely on "capability" that is derived from the expertise and experience in the matter, and "goodness" that can be derived from the virtue which is in turn derived from applying the moral principles of Buddhism in working in order to develop more efficiency. If there are capable and good men as well as good organizations, success will certainly occur to the persons or organization.

Keywords: The Development of Working Efficiency, Buddhism-based

บทนำ

ในภาวะปัจจุบัน ทุกชีวิตอยู่ในภาวะเร่งรีบทำงานมากขึ้น ภายใต้กรอบเวลาและทรัพยากรที่เท่าเดิม ประกอบกับสถานการณ์โลกยุคโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงในแทบทุกด้าน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีต่างๆ สาเหตุเกิดจากการที่ทุกแห่งทุกที่ล้วนมีการพัฒนา มีการแข่งขัน เพื่อจะตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นให้ทัน ผลดีทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ความทันสมัย ความสะดวกสบาย ในขณะที่ประเทศที่ได้ชื่อว่าพัฒนาแล้วมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการพัฒนาประเทศต่างๆ ล้วนต้องการพัฒนาตัวเองเพื่อที่จะตามให้ทัน สำหรับประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน ซึ่งรัฐบาลทุกยุค ทุกสมัย ล้วนมีนโยบายที่จะพัฒนาให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าตามที่ควรจะเป็น โดยได้นำวิธีการต่างๆ มาใช้ ซึ่งในฐานะที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และในชีวิตประจำวันต่างได้นำหลักธรรม คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาใช้อยู่แล้ว ซึ่งบางคนอาจจะไม่เข้าใจว่านำมาใช้ได้อย่างไร ในความเป็นจริงนั้นแทบจะกล่าวได้ว่าไม่มีการกระทำใดเลยที่จะไม่เกี่ยวกับหลักธรรมของพุทธศาสนา ตั้งแต่การเกิดจนกระทั่งตาย ทั้งนี้เพื่อจะตามให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น รัฐบาลได้ดำเนินแนวทางการพัฒนาประเทศในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีต่างๆ

จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติอย่างสมดุลทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้ ทักษะ ความสามารถ เพื่อให้เพียงพอทั้งด้านความรู้ และคุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล รอบคอบและระมัดระวัง ด้วยจิตสำนึกในศีลธรรมแลคุณธรรม ทำให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถ ตัดสินใจได้ด้วยหลัก ความพอประมาณในการดำเนินชีวิตอย่างมี จริยธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต อดทน ขยันหมั่นเพียร อันเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้คนพร้อมเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นและสังคมที่สงบสันติสุข ขณะเดียวกันเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ มีเสถียรภาพและเป็นธรรม รวมทั้งจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐานการดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศอย่าง ยั่งยืน นำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

ทุกองค์กร ต่างหวังให้พนักงานแต่ละคนทำงานมากขึ้น เพื่อไม่ต้องเพิ่มจำนวนพนักงาน ลด ค่าใช้จ่ายและเวลาของการทำงาน การดำหรือดังกล่าวจะดำเนินการไปด้วยก็ต้องอาศัยการบริหารจัดการ ซึ่งการบริหารจัดการนั้น ไม่ใช่เป็นวิธีการใหม่ แต่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งดำรงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 2,500 ปี เป็นข้อมูลให้เรา ได้ ศึกษาเรื่องพุทธวิธีบริหาร นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพระพุทพจน์เหล่านั้น ก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีบริหาร

ดังนั้น ประสิทธิภาพการทำงาน จึงเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการบริหารจัดการพัฒนา หากทุกคน สามารถพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของตนเอง และบริหารเวลาในการทำงานและชีวิตส่วนตัวได้ดี ผลสำเร็จของงานและความสุขกับการทำงาน คงเกิดขึ้นเป็นแน่

แนวคิดการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน

หลักการทางรัฐประศาสนศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน ได้มีผู้ให้ แนวคิดและทฤษฎีไว้อย่างมากมาย จึงขอรวบรวมเพียงบางส่วนมานำเสนอ ดังนี้

การพัฒนา คือ การนำเอาความสามารถมาลงมือปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานได้จริงๆ (ดิ้น ปรัชญพฤทธิ, 2544) ยังมีการเขียนบรรยายถึงการบริหารการพัฒนาว่า หมายถึง หน่วยงานทาง ราชการหรือกระบวนกรของรัฐบาล ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย การพัฒนากล่าวอีก นัยหนึ่งก็คือ การบริหารการพัฒนาจะช่วยให้กลไกต่างๆของรัฐเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของงานพัฒนา เพื่อ บรรลุเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประเทศ (อุทัย เลาหวิเชียร, 2528) รวมถึงเป็นแนวทางการ เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการใดๆ ก็ตาม เมื่อมีงานที่จะต้องทำเป็นการถาวร ต่อเนื่องกันไป ก็มักจะมี การตั้งหน่วยงาน รับผิดชอบขึ้นมารองรับในการดำเนินงานนั้นๆ การจัดตั้งองค์การเพื่อดำเนินงานด้าน ต่างๆ มีรูปแบบแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และลักษณะของกิจการเหล่านั้น ซึ่งในงานต่างๆ ก็จะมีการ

จัดสรร จัดหาคนขึ้นมา หมายความว่า องค์การทุกประเภทจะต้องมีองค์ประกอบด้านงาน ซึ่งได้แก่ภารกิจที่จะต้องกระทำตามวัตถุประสงค์ของบริษัทให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การที่จะกระทำได้นั้นก็ต้องมีองค์ประกอบด้านคน ก็คือ มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมเพียงพอที่จะปฏิบัติงาน (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2542) ดังนั้นในการบริหารทรัพยากร 4 Ms ได้แก่

1. บุคลากร (Man)
2. เงิน (Money)
3. วัสดุอุปกรณ์ (Material)
4. การจัดการ (Management)

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดตามหลักพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงมีประสิทธิภาพในการทำงานมาก ชีวิตของพระองค์เป็นตัวอย่างของการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพระองค์มีประสิทธิภาพในการทำงานแล้ว คำสั่งสอนของพระองค์ก็ช่วยให้มีประสิทธิภาพในการทำงานด้วย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2547)

จึงถือได้ว่า บุคลากรได้รับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการบริหาร ทั้งนี้เพราะบุคลากรเป็นผู้จัดหาและใช้ทรัพยากรบริหารอื่นๆ ดังนั้น หน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องกระทำก็คือ

(1) การวางแผน (Planning) เกี่ยวข้องกับการเลือกภารกิจ (Mission) วัตถุประสงค์ (Objectives) และการปฏิบัติการ (Action) และพยายามทำให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งต้องมีการตัดสินใจเลือกแผนในอนาคต

(2) การจัดองค์การ (Organization) เป็นการกำหนดโครงสร้างบทบาทของบุคคลเพื่อทำงานในองค์การ

(3) การบริหารงานบุคคล (Staffing) เกี่ยวข้องกับการบรรจุและรักษาบุคคล ตำแหน่งหน้าที่ภายในโครงสร้างขององค์การ โดยการกำหนดความต้องการแรงงาน การสรรหา การคัดเลือก การบรรจุ การเลื่อนตำแหน่ง การประเมิน การวางแผนอาชีพ การกำหนดค่าตอบแทน

(4) การอำนวยการ (Directing) หมายถึง การมีอิทธิพลต่อบุคคลเพื่อให้เขาทำประโยชน์กับองค์การ และเป้าหมายของกลุ่มเป็นสิ่งที่ต้องทำเป็นหลักในการบริหารความคิดระหว่างบุคคล ซึ่งต้องอาศัยผู้บริหารที่มีประสิทธิผล ต้องเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพด้วย

(5) การควบคุม (Controlling) คือ การวัดและแก้ไขการทำงานส่วนบุคคลและองค์การ เพื่อจะให้นั่นมั่นใจว่า เหตุการณ์เป็นไปตามแผน การควบคุมนี้จะเกี่ยวข้องกับการวัดผลการกระทำเปรียบเทียบกับเป้าหมายและแผน

ดังนั้น การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

